

elrabolva magával reményemet s minden boldogságomat.

Pár hó múlva jelentkeztem a szigorlaton, de a föltett kérdésekre oly zavart s összefüggéstelen válaszokat hadartam össze-vissza, hogy saját ítéletem szerint is meg kellett buknom. Egyik tanárom, ki nagyon jól ismert s meg volt győződve, hogy lát-szólagos tudatlanságom nem ismerethiányból származik, a vizsga után magához hivatván, így szólított meg: »Rokonom, Schwartz ur egészségi szempontból Dél-Amerikába szándékozik utazni, ohajtáná, ha valami ügyes orvos lenne kísérő társa, nem volna-e kedve vele tartani?«

Megköszönve ezerszer ajánlatát, hálásan fogadtam el. Hiszen az a hitvány márványgolyó ugyanis letaszított boldogságom tetőpontjáról.

Szép utitársunk ajakán az egész beszéd alatt némi gúnyos mosoly ült s egyes fejbőlintásaival nemcsak azt tudatta, hogy feszült figyelemmel hallgat, de sejtelve lehet arról is, hogy a végzetes szerelmi kaland minő véget ér.

— S azóta nem hallott ön semmit ifjusága eszményképéről? — kérdezte.

— Egy szót sem. Elhagyván hazámat, szakítani akartam multammal, nehogy e komor emlékek búsítsanak. Most már az egész úgy tűnik föl előttem, mint félig elfeledt dal. Az a tíz év, mely multam s jelenem közt fekszik, átváltoztatta a honából kibujdosott, tartózkodó s ábrándos ifjat oly független férfiúvá, ki ha nem is valami fényes, de mindenesetre kényelmes épületet alkotott meghiusult szerencséje összeomlott romjain.

E szavakkal zárta be Miller első szerelmi kalandja elbeszélését s keserű mosolylyal forgatta ujjai között a fekete márványgolyót.

— Valóban, — mondá a másik némi kis szünetelés után, — most már még jobban csodálkozom, ha ön azt állítja, hogy minden remélhető boldogsága ama kis márványgolyó által lerontott légvárral együtt elszállott. Tegyük föl, hogy csakis e végzetes golyónak tulajdoníthatja szerencsétét. Ki tudja, ha történetesen rá nem lép...? — Akkor?

— Minden másra fordul. Számtani szabatosággal nem tudom meghatározni, hogy sorsom miként fejlődhetett volna, mert a soha nem valósult ábrándról ezer meg ezer képeket rajzolhat lelkünk.

— Megengedi, hogy arról én rajzoljak képet önnek? Sem költő, sem jók nem vagyok és mégis hű képét adhatom az ön elvesztett boldogságának. Megengedi-e?

— Nagyon szívesen, sőt meg is köszönném.

— No, jól van hát. Szerepet cserélünk... visszamegyünk tíz évvel... magamra öltöm az ön ruháit, elsajátítom fényes kilátásait s úgy helyezem lábomat a végzetes golyóra, — vagy talán jobb lesz épen itt maradnunk s innen tekintsünk vissza az elmúlt tíz évre, hogy kitanulhassuk, mint alakulnak át az események, ha jó szelleme közbe nem hozza mosónője kis fiát, ki véletlenül csusztatja a talizmánt lába — vagyis inkább az én lábom elé, mert ha szerepet cseréltünk, első személyben kell beszélnem.

Nos tehát, én nem hágtam rá a fekete golyóra, nadrágom nem szakadt el; szerencsésen eljutottam az estélyre s mint

szellő lebegtem Flóra kisasszonynyal a táncz menyországaiban. A lepke-tánczban előfordulván »a gyűrű-, rózsa- és kosár-játék; igéző mosolylyal kérdezé, hogy e három tárgy közül melyiket fogadom el tőle?

Minő kérdés! A gyűrű lehetett csak azon aranyláncz első szeme, mely földi létemet a mennyei boldogsággal egybekapcsolhatá. Ez volt válaszom; minden szavamat a meggyőződés sugallta.

— Jól meggondolja, mert lássa, én azért nem mondok ám le holmi kába szélségeimről, s ha a gyűrűt kéri, komolyan is szaván foghatom.

— Akkor senkivel sem cserélnék széles e világon.

Harmadszor és utoljára intem, jól meggondoljon mindent!

— Most és mindörökké, a gyűrűt választom.

Öt perc múlva az eljegyzés nyilvánossá lett, s tíz perc múlva mindenki csak azt suttogta, hogy én a nagykereskedő pénzes ládáját jegyeztem el, függelékül vivén magammal leányát.

A közelebbi héten Kopenhágában aligha volt megbélyegzettebb ember mint én s vetélytársamat az én rovásomra a szentek közé avatták volna. Ha a társas-körökben nevemet említék, az idősebbek fejjökkel bólintottak, az ifjabbak orrukat fintorgatták, a férfi-rokonok megvetőleg s némán hallgattak. Szegény fiu nem tehet nagyobb ostobaságot, mint ha gazdag nőt vesz el; az, hogy szeretik egymást, nem is jó számításba.

Két hét alatt bejártuk a rokonokat, hogy végig hallgassuk üdvkívánataikat.

Mindenütt csak ezzel fogadtak: »ön ugyan jól járt«, de úgy rémlett előttem, mintha ezalatt metsző gúny rejlenék. Ha az utcán vagy közsétányon járkáltunk, nem egyszer ilyen hangok üték meg fülemet: »nézzék csak a gazdag X. kisasszonyt a jegyesével«, többször hallám, hogy ezt is hozzá tették: »szegény leány!«

— Ön ugyan szerencsés jegy alatt született, — jegyzé meg Janka néni.

— Mily vagyont kap! — sohajtá Czeczil néni.

— Nem hittem volna, hogy ön lesz a választott, — mondá Tera néni, a többiek pedig fogaik közt sziszegték: — Csak aztán meg is tudná becsülni ezt a nagy szerencsét!

Valóban boldognak éreztem magamat, csak az boszantott, hogy a világ többet beszélt erről, mint magam. Polykratesz megrettenve a kedvező szerencsétől, tengerbe dobta gyűrűjét; engem is gyakran ilyenmü aggály lepott meg s szerettem volna példáját követni.

Folyvást jegyesem házában időzve, báránói s rokonai környeztek. Ő volt a nap, mely körül minden forgott s én szegény bujdosó csillag minden fényemet tőle kölcsönzém. Helyzetemet egy perczre sem téveszthetém el szemem elől, s bár gondtalan állást biztosított, kezdtem már keservesen beleunni; rendkívül nehezen vártam az esküvőt, mikor majd a házassági okmány bizonyítandja a világnak, hogy még sem vagyok névtelen férfi s csak jegyesem vőlegénye.

A bölcsék nincsenek egyenlő nézetben az eljegyzés felől.

Egyik azt állítja, hogy ez a földi nőtlenség s mennyei házasság közti tér, tisztó

titótiúzhöz hasonlítható állapot, melyben az ember kitisztul ifjúkori bűneiből, hogy a jövő boldogságot nemesen élvezhesse.

Mások az eljegyzést azért tartják szükségesnek, hogy a leendő házasság teljesen kiismerjék egymást. Nem vitatom, hogy melyik meghatározás a helyesebb. Rövid ideig tartó eljegyzésünk alatt eddig nem észlelhetett vonásokat fedeztem föl Flóra jellemében. A természet e nőt mind külsőleg, mind szellemileg kitűnő ajándékokkal halmozta el; de elhibázott nevelése ez utóbbi tekintetben sok hátrányt idézett elő. Gyermekekorától fogva oly befolyás vett rajta erőt, mi okvetlenül kitép minden nemes és drága magvat, mert környezete valóságos bálványt alkotott belőle. Hiréből sem ismerte a lemondást; megszokta, hogy akarata legyen a zsarnok, szeszélye a tanácsadó. Azt hitte, hogy mindig csak neki lehet igaza, az övéivel ellentétes nézet szerinte tarthatatlan volt, s ha valaki ellenszegülni mert, az előtte kiállhatatlanná lett, egyszóval igába szeretete volna hajtani az egész világot. Husz éves koráig minden úgy ment, a mint ő rendezé, s midőn említém, hogy ezt vagy amaszt másképen kellene tennie, hogy Péter vagy Pál iránt nyájásabban viselje magát, rendesen fejét rázogatta s kérelmemet számba sem vette. Mindez eleinte föl sem tűnt nekem, mert mint valami istennőt távolról bálványoztam s ez az olympi büszkeség is jól állott neki, de most, miután a földön jártában is láttam, ez az istennői büszkeség nemtelen göggé törpült előttem. Mig családjá szentelt oltára körül forgolódott, hol az áldozár szerepét a gyöngye papa, a papnők tisztét a vén nénikék tölték be: ezt a tárgyat közelebből érinteni sem lehetett, mert mint vétkes szentségtörőt üldöztek volna el. Minden jót a házasságtól reméltem. Végre felkészöntött »éltem legszerencsésebb napja.« Délelőtt ipam magához hivatott. Alig ültem le irodájában, a jó öreg kitárta előttem szívét; elsorolt minden kósza hirt, a mit felőlem irigyeim s a hirkufárok sugdostak fülébe. Alig tudtam lecsillapítani. Annyira bálványozta leányát, hogy engem, mintha vetélytársa lettem volna, olybá nézett, mint a ki egyetlen leányát tőle elrabolni, nem pedig nőül akarná venni. Kora, megindulása, elvakult szeretete, továbbá iránta érzett tisztelem s hálám fejében elhallgattam türelmesen mindent, a mi szívéből ajkára jött, s föl is használta e szabadalmát. Keservesen hosszú leczkét tartott, mire én nem válaszolhattam bölcsebben, mint ha szerényen hallgatok.

(Folyt. köv.)

A dobsinai jégbarlang.

A sztraczenai völgy, Gömörmegye északi részén, egyike a legregényesebb helyeknek, s ha más országban lenne, régen vasut szállítaná oda a természeti szépségekben gyönyörködő utazókat.

E völgy legfelsőbb torkolatánál, a hol már a sziklasikátor kitágul, a Göllnitz-patak jobb partján emelkedik az „Éleskő“ nevű fényes hegy, melynek tövéből gazdag kristályforrás buzog elő. E forrás arról nevezetes, hogy a legforróbb nyáron is jéghideg s hasonlíthatatlanul hidegebb a többi hegyi forrás vizénél. Mintha valamely jégreservoirból bugyogna elő.

Most egy svájci modorban épült csinos vendéglő emelkedik a partján, erkélyekkel s a vendéglői helyiségeken kívül öt szobával. Dobsina városa építette ide azok kényelmére, a kik e vidéket látogatni fogják.

Hát fogják látogatni azt a vad vidéket, itt az isten háta mögött, hová oly nehéz, fáradsalmas a közlekedés?

Fogják, sőt már most is látogatják, mert itt látható a természet legérdekesebb és legritkább játékaiknak egyike: a jégbarlang.

A „Vasárnapi Ujság” 1873. évi 38-ik számában már ismertettük e barlangot dr. Krenner József följegyzései nyomán, kit a magyar természettudományi társulat bizott meg e barlang megvizsgálásával és leírásával.

Azóta azonban ugyancsak dr. Krennertől hat könyomatu színes tábla jelent meg, mind e barlang érdekesebb részeit előtűntető rajzokkal s érdekes magyarázó szöveggel. A rajzok a legsikerültebbek és legcsinosabbak közé tartoznak, melyeket tudományos irodalmunk e nemből felmutathat s részint e körülmény, részint a magyarázó szövegnek élénk, újabb adatokkal bővített tartalma érthetővé teszi, hogy újra visszatérünk hazánk e legnagyobb természeti ritkaságainak egyikéhez.

Az éleskői kerülő lakótól délkeleti irányba tekintve, az átellenes hegyoldalban kised kunyhó házatát látjuk, mely mellett nyári időn vastag ködalku párázat fejlődik ki a földből. Ez a nevezetes barlang száda.

A híres bányaváros lakói rég ismerték e nyílást a sziklában. Fenekén a legforróbb nyáron is volt hó található s alatta jég. Orvosi czélokra s nyári kirándulásoknál italt hűteni innen hordták a jeget. De hogy mi rejlik ott alant,

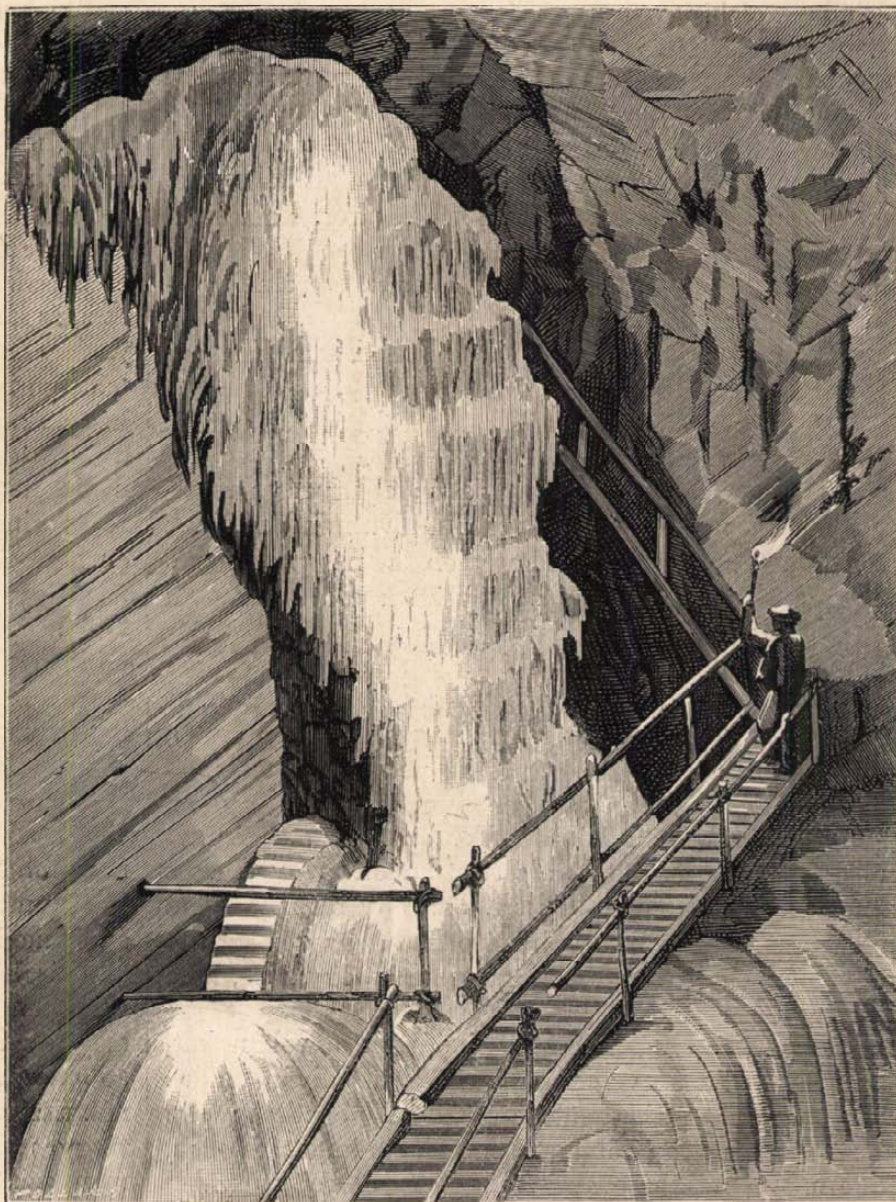
ról tompa, hosszantartó viszhang felelt, csákyokkal, létrákkal, erős kötelekkel s más segédszerszámokkal, kezében a bányalámpával lebecsátkozott a hideg, sötét, ismeretlen mélységbe s midőn lába szilárd talajt talált, utána

E barlang megvilágított főüregében az alabastromszerű jégtömegek a lobogó világokkal változattaljes, magikus játékot űznek.

Mindjárt az előtérben látunk egy tisztát jégoszlopot a jégdombból kiemelkedni, mely a sziklaboltozatig nyulik föl. Lábaink alatt ellenben nagy, tükörsima jégsík terül el, mely hátul, mint világosan kivehető, közvetlenül a lehajló sziklaboltozathoz ütközik. E jégpadlózatól kissé hátrább még két, a félhomályban kékes színben csillámló jégoszlop emelkedik föl, mintha segíteni akarnának a nehéz sziklaboltozatot tartani, míg a sziklafalak helyenként pompás jégkristályokkal díszítvők, melyek csinos csoportokká egyesülve, drágakövek fényével a legélénkebb színekben ragyognak. Főlséges látvány! Alig merünk hozzájuk gyertyával közeledni; egy lehellet elégséges ily szabályos mesterművek szétrombolására.

A domb jegébe vágva, jobbról-balról, lépcsők vezetnek le a jégpadlózatra. A jobbfelől lépcsőket választjuk és leérünk a főhelyiségbe, az ugynevezett jégterembe, melyet az imént fölülől szemlélünk.

Bátran ráléphetünk a sima lapra, mely már nem egyszer, meleg nyári napokban, fürge korcsolyázók tomboló tere volt. Cseppet sem kell félni, e jégtömeg roppant vastagsága elhárít minden aggodalmat, hogy a jég beszakadhatna. Lábunk alatt a ropogás legnagyobb részt a leválasszó jégkristályoktól származik, melyek, nagyok és nehezek lévén, csörömpölve hullanak le a padlózatra.

DOBSINAI JÉGBARLANG: Jéglugas.

DOBSINAI JÉGBARLANG: Jégterem.

azt még nem is sejtették, mert a meredeken lenyúló szűk nyíláson behatolni senki nem mert.

Végre az 1870-ik év nyarán Ruffiny Jenő bányamérnök két társával meglátogatta e helyet s midőn a mélységbe lőtt puská hangjára alul-

ereszkedett két kísézője is. A kutatók odalenn tágas üregben lették magukat s mialatt szilárd jégtalajon álltak, meglepetve szemlélték a csodás alvilágot, mely itt szemükbe tűnt. — Krenner így írja le a barlang főbb részeit:

A jégterem sima jéggel padlózott, térs helyiség, mely fölé hátul a sziklaboltozat borul.

Ha már most innen a barlangszája felé pillantunk, magunk előtt látjuk a jéglapból

kiemelkedő jégdombot a legelőbb említett jégoszloppal, az előtérben pedig a két nagy jégoszlopot. Az egész, jól kivilágítva és a jégben visszatükröződve, gyönyörű egy látvány.

Az átszállamló jégoszlopok bár előre sejtetik velünk, hogy nincs meszes (csepegőkőves) belsejük, mégis meglep bennünket, mikor azt tapasztaljuk, hogy belől még üresek is, holott a külső fölület gazdag diszitményei figyelmünket a legnagyobb mértékben lebilin-

kel, gyakran legyező-formára szegvén egymást — ezek alkotják a főtömeget, melyen falombokká, moha- vagy pelyeg módjára, csoportosult finom szálak telepednek, tarkásan egymáshoz szövődve és gyakran sarló vagy valami furcsa madárfejű alakban végződve. Minden fordulat, minden új pont új, még eddig nem látott alakokat mutat, — a leszivárgó víznek a változó hőfokok küzdelmében megmerevedett alakjait.

A jégdombocska mellett, de még hozzákapcsolódva, egy fölfelé irányuló, három-szöglet alaku jégkupot veszünk észre, melyet hasadék szel át. Ez — a „beduin sátor“.

A jég tükre, nagy darabon, majd egészen vízszintes, csak itt-ott látható rajta egy kis mélyedés, míg a jégdomb felé lassacskán emelkedik. E helyiségnek hegyes zugban végződő, keleti végén szétmorzszálódott sziklatömegekből jókora kupacz látható, melynek laza törme-

KELETINDIAI KÉPEK: Nuthuri meeset.

eselik. Lehetetlen leírni a sokféle alaku jégképződményeket, melyek az oszlopokat kívülről diszítik; sőt a rajz is csak homályos fogalmat nyújthat az oszlopokat alkotó részekről, melyek a szemlélőnek, vagy akár a gyertyának minden megmozgásakor más meg más alakot tárnak föl.

Jégfonalak, jégistrángok, szalagok, majd egymás mellé sorakozva, majd összefonódva; zsinórok, rájuk fűződő, öregszemű gyöngyök-

Az oszlopok anyaga, mint általában az itt található jég, majd átlátszó, üvegnek, ha t. i. légbuborékoktól mentes, majd pedig alabastroszerű, átszállamló, ha t. i. buborékok vannak benne.

A terem második jégoszlopa (a balfelől) kis jégdombon áll és azért is érdekes, mivel hengeralku üregén át karesú viz-sugár csörgedez le, a jégdombocska fenekén, magában a jégben, kerek kis medenczét vájván ki. Ez — az ugynevezett „kút“.

lékét jég ragasztja össze. Kétségtelen, hogy e kupacz egy, a barlangon kívül történő beomlásnak köszöni eredetét. A barlangon kívül van ugyanis egy 5—6 holdnyi területű, rendetlen alaku hegyomlás, az ugynevezett „dúcsa“, melynek vége épen a kőkupacz fölé esik.

A jég tükre legtöbb helyütt egészen száraz; csak itt-ott látni egy-egy kis vizeret, mely a kívülről beszivárgó vizet elvezeti.

Az, mit ekkoráig megszemlélünk, a jég-

barlangnak a felső része; de ezenkívül van még egy mélyebben fekvő, vagyis alsóbb része is. Midőn a fáradhatatlan Ruffiny az imént említett vizereket, melyek a jégben lassanként elenyésznek, észrevette, a jeget a vizek folyása irányában áttörte olyformán, hogy bányászokkal a jégtömegeken át apró alagutakat vágatott.

Sejtelve, hogy lent még üres térségeknek kell lenni, teljesen valósult; s ezzel feltárta a barlang alsó emeletét is, mely majdnem érdekesebb még, mint a felső.

Az alsó osztály két részből, szárnyból áll: a jobból és a balból. Lejutunk ezekbe a már említett jégbe vágott nyílásokon.

Ha előbb a jobb szárnyat akarjuk meglátogatni, úgy az iménti utunkon visszafelé kell mennünk; egy pompás, fagyott vízuhatag mellett ráakadunk a bejárásra. A zuhatag egy szikláról zuhan le és merevén tiszta jégből van. Ottjártunkkor az előtérben egy sajátságos jégképződmény, mely gyermeket tartó női alakot látszott utánozni, kötötte le a figyelmet.

Le akarván menni, 150 falépcsőn kell leszállanunk.

E hatalmas jégtömb láttára lehetetlen csodálkozásunkat elfojtanunk.

A mint, a jégtől kísérve, a mélységbe leszállunk, a felület eleinte lassan, aztán mind jobban ereszkedik, míg végre alant egészen meredek fallal végződik. Itt az alsó térségben ugyanis, a jég nem csatlakozik a lefüggő sziklafalhoz, hanem a jég és szikla között 3—4 öl széles hézag marad, minek következtében hosszú, keskeny folyosó támad; egyfelől a szikla, másfelől pedig a jégfal által határolva.

E csodálatos jégfal be enged némileg pillantanunk a jégtömb szerkezetébe. Az egész tömeg, váltakozva néhány vonalnyitól néhány hüvelyknyi vastagságig, tiszta, majd alabastrom-, majd üvegüveg jégképződményekből áll. A jégképződmények párhuzamosan fekszenek, s hajlásuk néhol 40 fokot is elér. Némely helyen papírosvékonyságú, meszes porrétegek is vehetők észre, melyek a jeget, a réteggel egy irányt követve, szelik át. Nyilvánvaló, hogy e hatalmas jégtömb hajdan a sziklafalig nyúlt, s hogy kevésbé az elolvadás, mint inkább elpárolgás következtében, apránként hátrább húzódott, e meredek, sőt gyakran előre bukkanó falat alkotva. E fal, mely a rétegeket keresztbe szeli, nyilvánosságra hozza az egyes rétegek vastagságát.

Az egész jégtömb, mely mintegy 60 láb vastag, a barlang fenekén, közvetlenül mélysziklán nyugszik. Itt a barlang hirtelen összehúzódva a mélységbe süllyed, melybe ha bele nézünk, összevissza hányt nagy sziklaromokat látunk, melyek a barlang e részét eltöltik, rendetlen üregeket és hasadékokat hagyván maguk között. Ez üregek helylyel-közzel némi jéggel s itt-ott csepegő-kövekkel vannak kibélelve. Az esetleg leolvadó vagy beszivárgó víz e repedéseken foly le.

Ezen ősrégi jégtömb falán látunk jégképződményeket is, melyek helylyel-közzel föltűnő szépségűek. Különösen fölgerjeszti bámulatunkat egy három tagozatu, igen gazdagon díszített vékony függő, tiszta megmerevült vízszálakból fonva. E függő fenn a magasból a jégfalon csüng le, maga és e között szabad teret hagyván. Az ácsillanó függő balrészét széles, finom hajlású díszítmények, középső részét ellenben vékony, reczésen összeilleszkedő gyöngyörök alkotják, melyeknek üveges gyöngyöiről itt-ott víz cseppen le; végre a jobb oldali rész, kerek vízszinegekből áll, melyek madárfej formájú végeiket szabadon lelógatva a hideg levegőben fűrésztik.

E pompás, néhol a földig is leérő függőnyön, mögéje tartott világgal, bájos fényhatásokat lehet előidézni.

E folyosó keleti végén, hol a szikla és a jégfal hegyes zugot alkotva összeesnek, egy gyönyörű pont van, — az ugynevezett „kápolna”.

Jégfűlke ez, pálma-lomboktól és aloecsoportoktól körülvéve; leveleikbe a légbuborékok ezüsthéjű, ragyogó ereket szövenek. A név tökéletesen megfelel e csöndes méla helynek.

Mielőtt az imént említett kápolnához érünk, a jégfal fölseje csúcsiv módjára a sziklafalhoz hajlik, melyről szintén több apró jégredőzet csüng le. Ilyenféle pont az is, hol jobbfelől a jégfal, balfelől a sziklafal meredez, a

róla lágy hullámokban lecsüngő, keskeny függőnyvel.

E függőny felé eltakarja a kötőrmelékeket, melyek a mélység felé húzódó itteni barlangrészt betöltik.

Ha a balkéz felőli — keleti — ugynevezett Ruffiny-folyosóba akarunk jutni, vissza kell térnünk a nagy terembe, honnan a jobbfelőlhez hasonló lépcsőkön ereszkedünk le. A viszonyok itt is ugyanazok, mint az imént meglátogatott részben. Ugyanaz a rétegzetes jégtömb, melynek vége szintén eláll a sziklafaltól, ugyanazok a modern jégképződmények, változatos alakjaikban; a különbség csak az, hogy itt a jégfalat többnyire jégkristályok díszítik. Bámulatos szép itt a lugos, mely jeges dombon állva s vékony jégfalakból szöve, a jégfalhoz támaszkodik. Jégbe vágott lépcsők vezetnek hozzá. A lugos belseje sűrűn rakott s tarka színben csillogó jégkristályokkal van feldíszítve. Igen érdekes ezt belülről világítva megtekinteni.

Ez a folyosó is, mely az iméntinél rövidebb, csak úgy végződik mint amaz; a nagy jégtömeg és a sziklafal itt is összekerülnek. Ha a végén, nyugat felé tartva a jégen át alagutat vágnának, úgy annak a kápolna táján a jobbfelől folyosóba kellene benyúlnia.

A barlang alsó része tehát hosszú, keskeny, szakadatlan folyosó lenne, ha a közbe helyezkedett jégtömegek két különvált részre nem osztanak.

E barlang vizeinek lefolyásából származik ama jéghideg forrás, melyet e sorok elején említettünk.

A tőkenövekedés törvénye.

(Folytatás.)

A tevékeny tőkegyűjtési vágy erejére nézve épen most rajzolt, és a modern európai állapotok között mintegy középen eső például: a khinaiak esete érdemel figyelmet. Személyes szokásaik és társadalmi helyzetük különböző körülményeiből azt lehetne egyelőre következtetni, hogy habár előrelátás és önuralkodás tekintetében a legtöbb európai népeknél alantabb állanak is: de a többi más ázsiai népeknél magasabb fokra jutottak; s erre nézve a következő tényeket hozzák föl bizonyítékokul:

„A tartósság azon fötulajdonságok egyike, melyek a tevékeny gyűjtési vágy magasabb fokát mutatják. Az utazók, leírásaikban, a khinaiak által készített eszközöknek igen csekély tartósságot tulajdonítanak az európaiakéhoz képest.

„A házak falai, — a magasabb rangnak lakhelyei kivételével, — mint mondják, általában vert sár-, patics-, vagy vályogból készülnek; a tetőzet pedig léczekhez erősített nádkötegekből áll, úgy hogy alig lehet ezeknél valami gyarlóbb és mulékonyabb alkotmányt képzelni; a válaszfalak papírból vannak, melyeket minden évben meg kell újítani. Hasonlót tapasztalunk gazdasági eszközeik- és házi felszerelvényeikre nézve is. Ezek csaknem egészen fából készültek, az érc csak igen gyéren levén képviselve azok szerkesztésénél; következésképpen hamar elkopnak a gyakori megújítást igényelnek. Ha nagyobb fokú tevékeny gyűjtési vágy volna náluk: ez arra bírná őket, hogy habár jelenleg nagyobb kiadással járna is, tartósabb anyagokból készítsék azokat. Mindenik utazó tapasztalta, hogy náluk még mindig nagy terjedelmű földek hevernek, mint mocsárok, egészen a természeti állapotban. Hogy egy mocsárt eke alá vehessünk, ez rendszeren oly művelettel jár, melyek bevégezhetése több esztendő igényel. Legelőször is le kell róla a vizet vezetni, aztán ki kell száritani, és többféle műveltetni alávétetni, míg a termelésre alkalmassá lesz; s habár valószínű, hogy igen tekintélyes jövedelemmel fogja a reá fordított munkát visszafizetni: ez csak hosszú idő multával következhet be. Az ily földek művelése a tevékeny gyűjtési vágy nagyobb fokát tünteti föl, mint a minő e birodalomban létezik.

„Az aratás eredménye — mint fentebb megjegyzők, — egy vagy más módon mindig valami cél elérésére szolgál eszközzül; a jövő szükségletére való készlet az, s ugyanazon törvényeknek van alávetve, mint a hasonló célok elérésére szolgáló más eszközök. Itt főleg rizsből áll az, mely évenként két aratást ad: egyi-

ket június, a másikat októberben. Az október és június közötti nyolcz hónap tehát azon időszak, amelyről minden évben gondoskodni kell; és azon különböző becslés, melyet e nyolcz hónapi időközre nézve tesznek, fog tükröződni azon önmegtartóztatásban, melyet azon célból gyakorolnak, hogy az akkori szükséglettől megővják magukat. Ezen önmegtartóztatás s megnyílése azonban igen csekélynek látszik; s Perennin atya, (ki a jezsuiták egyik legértelmesebb tagjának látszik lenni, s hosszú időt töltött a khinaiak valamennyi társadalmi osztályai közt forgolódva,) valóban azt állítja, hogy az e tekintetben kellő előregondolás és takarékoság nagy hiánya oka azon gyakorta szűk időknél és éhségnek, melyek oly sokszor megjelennek e tartományban.

Hogy az előrelátás-, s nem pedig az iparkodás hiánya korlátozza a termelést a khinaiaknál: az még feltűnőbbben látszik egy másik oly esettől, minőt a félmivelt indiánoknál is láttunk. „Ha az eredmény hamar mutatkozik, ha csak kevés ideig kell várakozni, hogy az általok készített eszközök elő is idézhessék azon eredményt, a melynek elérése végett készítették azokat: eléggé ismeretes, hogy „azon nagy előhaladás, melyet az ország természetének megfelelő mesterségek ismeretében tettek, erőssé és hatalmassá teszi az ipart.” Az éghajlat melegsége, a földnek természetétől adott termékenysége, a lakosságnak a földművelési mesterségekben szerzett ismeretei, s a minden talajnak legmegfelelőbb növények fölfedezése és fokozatos alkalmazása, s ép ezért haszonnal járó természetése: igen hamar képessé teszi őket, hogy a földfelszín csaknem minden részéből sokkal több értékűnek becsült termést vegyenek be, mint a mennyi munka a megművelésre és betakarításra fordított. Évenként rendszeren két, de néha három aratást is kapnak; s ott, hol ez oly jövedelmező tárgyakból áll, mint a rizs, alig lehetséges, hogy a földnek csaknem mindazon részéből, melyet egyszer már művelés alá fogtak, igyekezetöknek megfelelő bő termést ne kapnának. Ennek megfelelőleg nincs oly darabka föld, melyet a munka közvetlenül művelés alá vehet, a mely nem fogatnék termelés alá. A halmokra, sőt a hegyekre is felmennek, s terraszokká változtatják azokat; és a víz, e nagy termelő tényező ez országban, mindenfelé el van vezetve csatornák által; vagy pedig elmés, de egyszerű vizgépek által, melyek emlékeztetnek meghaladó idők óta használatban vannak e különös népnél, — a magaslatokra is felhajtatik az, a mi annál könnyebben sikerül nekik, minthogy a talaj még ily helyeken is elég mély és bő humussal van borítva. A mi azonban még inkább feltűnőti azon készséget, melylyel a munkás a legnehezebb anyagok feldolgozására is kész, ha ezek el mihamar eléri azon célt, a melyért azok készítették: az egy, a perzsák uszó kertjeihez hasonló alkotmány gyakori előjövetele, melyet a khinai tavakon és folyamokon gyakran láthatunk, s a mely humussal fedett és megművelt uszó fatörzskötegekből, vagyis tutajokból áll. Ez esetben az anyagokra fordított munka gyümölcse igen hamar visszatérül, — mert semmi sem képes a növényzet bujaságát felülmúlni, midőn az életadó nap fejlesztő ereje kövér talajjal és bő nedvességgel találkozik. Egészen másként áll a dolog, ha, mint fentebb láttuk, a jövedelem elég bő ugyan, de csak a távol jövőben lesz elérhető. Az európai utazók rendszeren meg vannak lepve, midőn e kis uszó gazdaságokkal találkozunk a mocsárok szélein, — pedig ezeket is csak ki kellene száritani, hogy felszánthatók legyenek; s különösnek tetszik előtök, hogy a munkát nem inkább a szilárd földre fordítják, a melynél állandóbb gyümölcsei lennének annak, mintsem az oly alkotmányoknál, melyek néhány év alatt elkorhadnak és megsemmisülnek. Ennek pedig oka az, hogy e nép sokkal kevésbé gondol a jövőre, mint a jelenre. A tevékeny gyűjtési hajlam igen különböző az egyik és másik népnél. Az európaiak tekintete a távol jövőre irányul, és meg vannak lepve, midőn látják, hogy a khinaiak könnyelműségök, és elegendő előre való gondoskodás hiányában: örökös küzdelemre, és mint ők hiszik, elviselhetlen nyomorra vannak kárhoztatva. A khinaiak nézetei azonban szűkebb körre szorítkoznak; ők folyvást csak napról-napra élnek, és megszokták már e küzdelemteljes életet is boldogságnak tekinteni.”